

Večernik

Leto IV. (XI.), štev. 254

Maribor, petek 7. novembra 1930

»JUTRA«

Izhaja razun nedelje in praznikov vsak dan ob 16. uri

Račun pri poštnem ček. zav. v Ljubljani št. 11.409

Velja mesečno prejetan v upravi ali po pošti 10 Din, dostavljen na dom pa 12 Din

Telefon:

Uredn. 2440 Uprava 2455

Uredništvo in uprava: Maribor, Aleksandrova cesta št. 13

Oglasi po tarifu

Oglase sprejema tudi oglasni oddelček »Jutra« v Ljubljani, Prešernova ulica št. 4

Za večjo finančno avtonomijo občin

V sredo 5. in četrtek 6. t. m. se je vršila v Beogradu seja Zveze mest iz cele države. Navzočih je bilo krog 60 delegatov iz vseh mest Jugoslavije. Vršila se je razprava o velevažnem vprašanju financiranja mestnih občin in občin sploh ter so bili storjeni izredno važni sklepi.

Ob otvoritvi se je načelnik Beograda, g. Nešić, v svojem pozdravnem govoru iznesel važne izjave o aktualnih problemih financiranja in budžetiranja občin. Povdaril je, da je edino zdravo budžetiranje podlaga za zdrave socialne in komunalne akcije in za povzdigo naših — zlasti mestnih — občin. To je na obenem podlaga za povzdigo in blaginjo cele države.

Načelnik mesta Zagreba dr. Srkulj je v svojem nagovoru povdaril potrebo enotne linije v finančni politiki občin. Treba določiti trdne smernice glede pobiranja občinskih samostalnih davščin, doklad itd. Zlasti pa so tu specijalna vprašanja mestnih občin in njih obremenitev na podlagi raznih državnih zakonov (policija, holnice, šolstvo itd.). Načelnik se je Zveze mest, katera so kot srednja celotnega narodnega, kulturnega in ekonomskega življenja poklicana, da kot najmočnejši stebri države podpirajo kralja in vladu v stremljenju za izboljšanje njih naj bo, da se lela enotne načrte za budžetiranje občinskih uprav.

Po dvodnevni razpravi je prišla seja Zveze mest do pozitivnih zaključkov in je sprejela resolucijo, v kateri so očitani predlogi in zahteve glede ureditve samoupravnih financ.

Konferenca v resoluciji predvsem ugotavlja neodložljivo potrebo, da se čimprej sprejme nov zakon o upravi in samoupravi mest ter zakon o financiranju samoupravnih teles, da se tako doseže izenačenje organizacije vseh mestnih občin in enotna administracija. Občine pa morajo dobiti sodobni ustroj, ki bo odgovarjal vsem komunalnim zahtevam, katere se danes stavijo na občine v splošno državno, nacionalno in lokalno interesu s stališča narodne celotne ter čim večjega napredka v interesu države in občine.

Resolucija dalje povdarja potrebo, da vlada ne ukinja posameznih virov dohodkov občin, ker trpi vsled tega občinsko gospodarstvo in proračunsko ravnotežje. Take ukinitve so povečini samo v interesu enega dela gospodarstva, ne pa celote, in na škodo velikih nalog, ki jih imajo občine pri osnovanju in vzdrževanju šolskih, zdravstvenih, socialnih in človekoljubnih zavodov, prometnih naprav in drugih ustanov, ki služijo potrebam javne uprave in celokupnega prebivalstva, celo one, ki je oproščeno obč. doklad. Občinam se naj pusti popolna svoboda, da po svojih potrebah in lokalnih prilikah izgradi svoje finance, torej večja finančna avtonomija.

Francoska levica ruši Brianda

OSTER IZPAD POSL. FRANKLINA BAILLONA V FRANCOSKI POSLANSKI ZBORNICI PROTI BRIANDOVIM POPUSTLJIVI POLITIKI. — MIN. PREDSEDNIK PLOSKA.

PARIZ, 7. novembra. V francoskih političnih krogih danes živalno komentirajo včerajšnji napad poslanca Franklina Baillona na Briandovo zunanjo politiko. Baillon je na sinočnji seji poslanske zbornice interpeliral vladu ter zahteval pojasnila, kaj namerava ukreniti proti nemški kampanji za revizijo mirovniških pogodb. Opozoril je, da je danes vsakemu političnemu otroku jasno, da ves nemški narod želi razveljavljenje Youngovega načrta, revizijo mirovniških pogodb in ukinitve reparacij. Vsakega resničnega prijatelja miru mora vznemirjati izredno visoki proračun za nemško vojsko in mornarico. Posebno naglašal, da je Francija s svojo velikodušnostjo pripomogla k temu, da se revizionistična stremjenja vedno bolj pojavljajo. Tudi nemško zahtevo po moratoriju mora Francija odkloniti. Ako Nemčija pravi, da ne more plačati, ne pomeni to pomanjkanja sredstev, ampak

odpornost. Francija mora jasno izjaviti, da ne bo nikdar dopustila ne direktne ne indirektne revizije mirovniških pogodb.

Skraini čas je, da Francija odločno nastopi za varstvo svojih lastnih interesov ter v obrambo evropskega miru. Poljske meje so pravtako francoske meje, kjer bi vsaka sprememba mej podria stavbo, ki je bila zgrajena s sklepom mirovniških pogodb.

Rusija se pripravlja na vojo, Nemčija, Madžarska in Bolgarska pa hočejo izkoristiti ta položaj v borbi proti mirovnim pogodbam. Briand je s svojo popustljivostjo spravil Francijo v težaven položaj. Zato je skrajni čas, da se umakne politiku močnejše roke.

Baillonov izpad proti Briandovi zunanji politiki je izzval v parlamentu ostre proteste. Opaženo pa je bilo, da je min. predsednik Tardieu ostentativno ploskal vselej, kadar je govornik imenoval Briandovo ime.

Nov sovjetski dumping

RUSIJA BO PREPLAVILA SVET Z INDUSTRIJSKIMI PRODUKTI — SILEN PORAST RUSKE INDUSTRIJE.

RIGA, 7. nov. Iz Moskve javljajo, da bo v kratkem izdelan ogromen načrt sovjetske vlade za nov svetovni dumping Rusije, ki ima namen uničiti kapitalistični sistem. Rusija bo skušala zavojevati predvsem glavna angleška tržišča in tako popolnoma uničiti angleško industrijo in politični vpliv Anglije v Aziji in drugod. Stalin izjavlja, da je sedanji dumping končal z velikim uspehom. Sedaj bo Rusija začela izvažati tudi velike množine industrijskih izdelkov. Zato je zgradila turkestansko železnico in bo ojačala vse svoje ostale proge z dvojnimi tiri.

Rusija gradi tudi ogromne luke in jih izpopolnjuje z najmodernejšimi napravami. Njena industrijska produkcija je zgrajena po angleških vzorih.

MOSKVA, 7. nov. Produkcija ruske industrije se je zvišala v gospodarskem letu 1929-30 za 25%, torej za 3,5% več kot je bilo predvideno v ptiiletiki. Produkcija težke industrije je narasla celo za 28% mesto za predvidenih 26%. Proti vsemu pričakovanju se je razvila tudi vsa druga industrija. Investicije za industrijo so v lanskem letu dosegle 3150 milijonov rubljev.

Hooverjev poraz

NEW-YORK, 7. novembra. Volitve v reprezentantsko zbornico pomenijo vsekar težek poraz sedanjega predsednika Zedinjenih držav. Pretežna večina prebivalstva je odklonila njegovo politiko. Že 20 let ni doživel noben predsednik sredi svoje funkcijske dobe takega poraza. Republikanci so pri sedanjih volitvah izgubili več glasov, kakor so jih

1. 1928 pridobili. Celo demokratsko časopisje samo je rezultat presenetil in piše o demokratski poplavi in lavini. »Newyork Times« naglašal, da sta glavna činitelja republikanskega poraza težka gospodarska kriza in pa prohibicijski problem. Splošno se sedaj računa s tem, da bo prohibicijski zakon že v kratkem močno omiljen in da bo zopet dovoljena prodaja piva in vina.

Resolucija tudi naproša vladu, naj ne nalaga mestnim občinam novih bremen za vzdrževanje državnih ustanov, zlasti za policijo, ker pomenijo ta bremena veliko preobremenitev. Povdarja potrebo spremembe zakona o narodnih šolah glede stanarine za učiteljsko osebo, spremembe zakona o zdravstveni zaščiti šolske mladine, spremembe zakona o nedržavnih cestah ter zakona o bolnicah, ki vsi v mnogih svojih določbah pomenijo veliko preobremenitev občin.

Resolucija končno podrobno našteva razne manjše zahteve, ki so pa bistveno važne za zdravo budžetiranje in financiranje občin: zagotovitev svobodnega razpolaganja z občinskimi zemljišči; steklenje denarnih glob, ki jih izrekajo mestna načelstva in mestne policijske oblasti, v občinske blagajne; prepustitev

veseličnih taks občinam: diferenciacijo doklad na razne davčne oblike ter progresivno odmero obč. doklad; ukinitve maksimiranja trošarine na vino in druge alkoholne pijače ter možnost njene odmere po lokalnih prilikah in potrebah. Zlasti pa povdarja resolucija tudi zahtevo, da naj vlada med proračunskim letom ne ukinja v proračunskih predvidenih virov obč. dohodkov, ker je to težko ogrožanje ravnotežja v občinskih finan-

cih. Ni dvoma: vse zahteve, izražene v resoluciji beograjske konference mestnih občin, so visoko aktualne ne samo za vse mestne občine, ampak mnoge od njih splošno za vse občine v državi, za njih redno in zdravo financiranje in budžetiranje in za njih večjo finančno avtonomijo.

Minister Gömbös in Oton Habsburški

BUDIMPEŠTA, 7. novembra. Madžarski vojni minister Gömbös je z ozirom na dejstvo, da je že dvakrat zavladalo veliko razburjenje radi nameravanega prihoda Otona Habsburga na Madžarsko, izdal nalog, da se 20. in 21. t. m. posebno strogo zasede in zastraži zapadna državna meja in da se ne pusti v državo nobena sumljiva oseba. Orožništvo in policija morata ostati ta dan v permanenti.

Priprave za nov most čez Donavo pri Brzi Palanki

BEOGRAD, 7. novembra. Dne 5. t. m. je odšla komisija rumunskega ministrstva za promet na teren pri vasi Ciganashi, kjer se bo (v bližini Brze Palanke) prihodnje leto gradil novi most kot zveza naše države z Rumunijo, da začne s potrebnimi pripravami. Komisija bo celo zimo na delu, ker bo trebalo izdelati tudi železniško progo od bodočega mostu do Krajove. Tudi na naši strani so pričeli s pripravami in bo takoj na spomlad razpisan natečaj za dela. Most bo po cenitvi rumunskih strokovnjakov stal krog 400 milijonov dinarjev. Vsa pripravljala dela za zgradbo mostu pri Brzi Palanki so končana in odobrena.

Zaščita koristnih živali in rastlin

BEOGRAD, 7. novembra. Strokovna komisija v ministrstvu kmetijstva je dokončala nov zakonski načrt o zaščiti koristnih živali in rastlin, ki je sedaj izročen v pretres in odobrenje gospodu ministru. S tem zakonom bo zakonjena zaščita živali in rastlin v cel državi, posebni pravilnik pa bo določil uporabo zakona v raznih delih države.

AVSTRIJSKA ZUNANJA POLITIKA OSTANE NESPREMENJENA.

PARIZ, 7. nov. »Journal« objavlja razgovor z avstrijskim drž. kancelarjem Vaugoinom o značaju nedeljskih volitev v Avstriji. Vaugoin je naglasil, da gre pri volitvah predvsem za notranje politične in gospodarske vprašanja, zunanja politika pa ostane neizpremenjena, kakor je določena po sedanjem mednarodnem političnem položaju in po nujni potrebi Avstrije, da živi z vsemi evropskimi državami v miru. Mir v notranjosti pa more zasigurati samo vlada, ki je v stanu držati v šahu prevratne elemente.

POŽAR V TELEFONSKI CENTRALI DRUŠTVA NARODOV.

ŽENEVA, 7. nov. Včeraj popoldne je izbruhnil v telefonski centrali Društva narodov požar, ki so ga sicer kmalu pogasili, vendar pa je bilo Društvo narodov več ur brez telefonske zveze.

Svinjski sejem v Mariboru.

Na zadnji svinjski sejem je bilo pripeljanih 408 svinj in so bile cene sledeče: 5-6 tednov stari prašiči Din 60-100, 7-9 tednov 150-200, 3-4 mesece 250-300, 5-7 mesecev 400-450, 8-10 mesecev 540-650, 1 leto 800-1000, 1 kg žive teže 10-13, 1 kg mrtve teže 15-17 Din.

Mariborska zabavišča

NASTOPANJE TUJIH ARTISTOV. — IZRABLJANJE GOSTOV. — POTREBA PO TEMELJITI REMEDURI.

Vse kaže, da se Slovenci še v dvanajstem letu Jugoslavije ne moremo otresti nekdanje zavesti plahosti in nekoga nerazumljivega toleriranja vsega tujega, kakor smo bili vsled sile razmer vajeni v bivši Avstriji. Vse kaže pa tudi, da se celo mednarodnega položaja, ki danes obvladuje Evropo, ne moremo zavesti in se znajti v njem. Vsi sosedni narodi delajo z mrzlično naglico dan za dnem na tem, da iztrebijo iz svoje sredine vse tuje elemente in da ustvarijo posebno na svojih mejah trdne nacionalne in patrijotične barijere. In kaj delamo v tem času mi?

Maribor je v sklopu Jugoslavije brez dvoma eno izmed najbolj važnih obmejnih centrov in naravno bi bilo, da bi ga že iz vsedravnih ozirov skušali očistiti vsega tistega, kar ovira njegov slovenski in jugoslovanski nacionalni razvoj. Mi pa žal tega ne delamo, ampak celo še podpiramo tisk sile, ki umetno še nadalje vzdržujejo na eni strani odkrito nemškutarijo, na drugi pa narodno in državno mlačnost. Med te sile pa spadajo celo v prvi vrsti tudi naša mariborska zabavišča. V mestu imamo dvoje ali celo troje skoraj stalnih kabeletov, v njih pa nastopajo malone brez izjeme sami tuji artisti, ki izvajajo ves svoj program v nemškem ali kakem tujem jeziku, kakor da bi bili kje sredi Dunaja. Tujec, ki pride k nam in ki zaide v ta zabavišča, mora nehoti dobiti vtis, da je Maribor docela nemško mesto. Peščica tukajšnjih Nemcev ima torej dvoje ali troje krajev, kjer lahko posluša nemško petje, nemške govore itd., več ko 25.000 Slovencev pa nima nobenega!

Mimo tega pa se po teh zabaviščih dogajajo vsaj ponekod in tu in tam slučaj, ki so vsemu mestu in vsemu našemu narodu na sramoto. Ljudje, posebno tujci in opiti se izkoriščajo na najnesramnejši način, ki meji že na kriminaliteto.

Razne tuje »artistke« priselijo k gostom in naročajo na svojo roko vse mogoče stvari, zato ker dobivajo za to procenite od izkupička, gosti pa, čeprav ne vejo zakaj in kako, morajo plačevati oderuške račune, ki presega vsako umljivo vsoto. Policija ima zaradi tega vedno opravka in posebno v zadnjem času se vedno bolj množe take prijave.

Tako so ta zabavišča trojna poguba za naše mesto: vzdržujejo in podpirajo nemškutarijo, uničujejo narodno premoženje in spravljajo po nepotrebnem naš denar v tuje, najčestje inozemske, našemu narodu in državi nasprotno roke in uničujejo naposled še moralo. Ali je Maribor res tako »velemesto«, da je vse to potrebno, posebno še v sedanjih težkih gospodarskih krizah? Še enkrat večja Ljubljana prav lahko živi in shaja brez takih tujih zabavišč.

Skraini čas je tedaj že, da se ta zabavišča ukinejo ali pa popolnoma preuredijo. V tem poslednjem slučaju bi se moralo enkrat za vselej prepovedati izvajanje programov v kakršnemkoli nemškem jeziku, onemogočiti bi se nadalje moralo nastopanje artistov in artistk iz tujih, posebno nam neprijaznih držav in izdati bi se morala odredba, da artistkam ni dovoljeno nadlegovati goste in se mešati med nje. Ko opravijo svoj nastop, naj gredo svojo pot. V to so v prvi vrsti poklicane merodajne oblasti, ki naj opozorijo na vse te kvarne posledice višje merodajne instance, prav tako pa je dolžnost tudi Udruženja gledaliških igralcev kraljevine Jugoslavije, da ne izdaja več takim trupam in posameznikom dovoljenja za nastopanje v naši državi, posebno pa ne v nacionalno tako eksponiranih krajih kakor je naš Maribor. Nadejamo se tedaj, da se bodo čimprej podvzeli najodločnejši koraki, da se ta zadeva enkrat za vselej uredi.

Mariborsko gledališče

REPERTOAR:

Petek, 7. novembra, Zaprto.

Sobota, 8. novembra ob 20. uri »Aleksandra« ab. A. Kuponi.

Nedelja, 9. novembra ob 15. »Sen kresne noči«. Kuponi. Navadne dramske cene. — Ob 20. uri »Lutka«. Premijera.

Ptujsko gledališče.

Ponedeljek, 10. novembra ob 20. uri »Aleksandra«. Gostovanje maribor. gledališča.

Iz gledališča. V soboto, 8. t. m. se bo pela priljubljena moderna opereta »Aleksandra« za ab. A. in kupone. — V nedeljo, 9. t. m. ob 15. uri se bo ponovila Shakespearjeva klasična komedija »Sen kresne noči«. Pri tej predstavi bo sodeloval tudi celotni orkester, ki bo oskrbel Mendelsonovo spremljavo k delu. Velja jo kljub temu navadne dramske cene. — Istega dne zvečer se bo vršila premijera Andranove operete »Lutka«, ki bo radi svoje zelo vsebine in prisrčne muzike gotovo ugajala. Režira in tenorsko partijo poje g. Trbuhovič, dirigira g. Herzog, ples je »studirala« gđ. Erna Kovačeva. Nastopi kot gost bivši član g. A. Harastovič. Naslovno partijo poje pri premijeri gđ. Udovičeva.

Gostovanje g. A. Harastoviča v »Lutki«. Po daljšem presledku bo gostoval v nedeljo, 9. t. m. v Andranovi opereti »Lutka« bivši član maribor. gledališča g. Anton Harastovič.

Prvič v sezoni gostuje marib. gledališče v Ptuj v ponedeljek, 10. t. m. Upriporilo bo moderno šlageropereto »Aleksandro«, ki je v Mariboru dosegla popoln uspeh. Prvič bo ob tej priliki nastopil v Ptuj bivši prvak beograjske operete Djuka Trbuhovič, ki režira opereto in poje glavno tenorsko partijo. Kljub velikim stroškom zvezanim s predstavo, veljajo navadne operne cene.

Dober uspeh.

In vaše gojenke, kako se razvijajo v brzopisju?

»Naravnost čudovito, samo pomislite, od 50 gojenk, ki so lani zapustile moj zavod, jih je že 35 poročilo svoje šefe.«

H koncertu »Drave«.

Ko človek o koncertnih prireditvah čita kritike po listih, bo skoraj vedno naletel na to-le: »Moralen uspeh velik, gmoten pa radi slabega obiska slab, celo mizerabel. Čitaš o nevhvaležnosti občinstva, o nezanimanju tega zlasti mlajše generacije za kulturne prireditve.« Pa govoriš s prijateljem o teh stvareh, pa pravi: Saj nismo znali za prireditev, bilo je vse premalo reklame itd. Pa še pravi kdo: Čemu pa prirejate koncerte, če so stvari take, kakršne so. Ali ni škoda za ves trud? No, in če je tako, čemu torej jutranji koncert »Drave«? Čemu, zato, ker je »Drava« dolžna to storiti. So še plemenitniki, ki radevolje gmotno podpirajo kulturne institucije, je še občinstvo, ki zna ceniti narodno in kulturno vzgojno delo. Vsi ti morajo vedeti, da ni ne gmotna in ne moralna podpora brez haska, temveč da rodi obsej obilnega sadu. Moški zbor »Drave« kakor tudi godba in tamburaški zbor sestojijo skoraj večinoma ali celo izključno iz nižjih uslužbencev in delavcev. Vidite, baš to je eno najrazveseljivejših dejstev, in to baš v današnji dobi, ko je treba našo mladež državotvorno in nacionalno vzgajati. Zato pa so prikladne najbolj nacionalno kulturne organizacije kakoršni ena je »Drava«. Kdor hoče to stremljenje moralno in gmotno podpreti, ta bo šel jutri na koncert »Drave«.

Telefonski promet med Mariborom in Holandsko.

Včeraj je bil odprt telefonski promet med Mariborom in Holandsko. Triminutni pogovor Din 9735.

Telovadba otrok do sedmega leta je vsak ponedeljek in sredo ob ¼4. uri v Cankarjevi telovadnici. — Lavrenčič Ivan.

Nezgoda dijaka.

Sinoči krog 17. je na igrišču v Ljudskem vrtu 18letni dijak Danilo K. igral nogomet. Ko je žoga zletela čez igrišče v vrtarijo mestnega Olepševalnega društva, je dijak splezal čez plot, z vrha plotu pa tako nesrečno padel med steklovino v vrtariji, da se je močno porezal in so ga morali prepeljati v bolnico.

Mariborski in dnevni drobiž

Novi odbor podružnice Jugoslovanske Matice.

Na izrednem obnem zboru podružnice Jugoslovanske Matice v Mariboru izvoljeni odbor se je konstituiral sledeče: Predsednik prof. Robert Kenda, podpredsednik Jože Mohorko, tajnik Anton Brandner, blagajnik Lojze Doležal. Odborniki: prof. Jan Sedivy, Ivan Perharc, Albert Koruza, Janko Furlan, Stanko Detela, Ivan Hochmüller, Ivan Kramer, Ferdo Karis, Peter Maroh, Josip Bratoš; pregledovalca računov: prof. Matija Dolenc in prof. Karel Prijatelj. Člane in prijatelje Jugoslovanske Matice obveščamo, da bo podružnica koncem tega meseca skupno s sresko organizacijo Narodne Odrbane najela lokal, kamor se bodo lahko obračali v društvenih zadevah. Tudi se bo potem pričelo intenzivnejše delovanje. Do tedaj pa naj se člani obračajo na predsednika ali tajnika podružnice. Na svoji včerajšnji seji je odbor med drugim odobril spomenico glede Koroške, ki se izroči ministrskemu predsedniku.

Glasbeno društvo »Drava« v Mariboru

priredi v soboto, 8. novembra, ob 20. uri v Unionu koncert. Sodelujoči: Društveni moški zbor; ga Antonija Skvarča, sopranski solo; gosp. Anton Faganelli, baritonski solo; g. Vasilij Mirk, glasovir. Zborovodja g. Albin Horvat. Spored: 1. Železnik: Lahko noč; 2. Rožanc: V mlinu; 3. A. Foerster: Na boj; 4. Juvanc: Šopek. (Moški zbor); 5. Čajkovski: Zapoji mi pesem, o mati; 6. Prokofieff: Zaklinjanje vode in ognja; 7. Musorgski: V kotu; 8. Dvořak: Strune so ubrane. (Sopranski solo.) Po odmoru 9. Savinšek: Rdeča lučka; 10. Mirk: Oj slovenska zemljica; 11. Dev: Teče mi vodica (Pekrumska narodna); 12. Jereb: Pelin roža; 13. Gjorgjevič: Kolo. (Moški zbor); 14. Lajovic: a) Begunka pri zibelci, b) Pesem o tkalcu; 15. Bersa: Seh duš dan; 16. Dev: Pastirica. (Sopranski solo.) 17. Vilhar-Kalski: Na Ozlju gradu. Balada za moški zbor, soprani in bariton solo.

Obrtno gibanje v Mariboru.

Pretekli mesec so bile izdane sledeče nove obrtne pravice v Mariboru: Divjak Anton, čevljar, Primorska ul. 1; Binder Friderik, graver, Orožnova ulica 6; Kreft Konrad, sedlar, Tomšičeva ul. 35; Copetti Viljem, izvožček, Vojašniška ul. 11; Špes Franjo ml., slatavni mojster, Linhartova ul. 27; Skoliber Marija, branjarja, Ruška c. 35; Viher Maks, mizar, Koroševa ul. 23; Ruhri Ana, trgovina s čokolado, Aleksandrova c. 9; Kvitko Leonid, avtoizvožček, Koseskega ul. 8. — Izbrisane pa so bile sledeče obrtne pravice: »Žitarica«, trgovina z moko, Aleksandrova c. 32; Partljič Martin, izvožček, Sodna ul. 2; Bonča Josipina, branjarja, Tržaška c. 45; Skoliber Marija, trgovina z delikatesami, Ruška c. 35; Breclj Ana, trgovina z drvami in premogom, Koroška c. 49; »Sana«, trgovina s čokolado, Aleksandrova cesta; Novak Karolina, trgovina z delikatesami, Frankopanova c. 27 in Smeh Franc, ličar in pleskar, Stolna ul. 1.

Hlapec s konji in vozom popihal...

Pri posestniku Eberlu je služil hlapec, ki ga je zanimalo po pustolovščini v širni svet. »Konjički škreblija«, ker vozijo težko, ... je slišal prepevati ob trgatvi, pa ga je napadla skušnjava. Dobil je skomine po samostojni vožnji. Ponoči je zapregel konjička dva v lični voz in odpeljal neznanu kaj in kam. Gospodar je seve debelo gledal, kako si upa hlapec na vozno potovanje brez njegovega dovoljenja. Ko le ni bilo od nikoder ne hlapca ne brhkih konjičkov, pa se je potožil g. orožnikom, kako si dovoljuje danes služinčad krivične pravice. Vrlo šentiljsko orožništvo je takoj poletelo brez konjičkov in brez aeroplana za drznim hlapcem in res so kmalu odkrili kraj njegove pustolovske ekskurzije — Ptuj. Pa se je že do Ptuja naveličal »škreblijanja s konjički«, zahotelo se mu je ali aeroplana ali tamkaj kam železne ceste; prodal je konje in voz mesarju Hellerju (menda se tudi ceni le še po starih avstrijskih »helerjih«) za pet tisoč dinarjev (konji so bili baje vredni desetstotih dinarjev) in jo odkuril neznanu kam. Seveda dela sedaj g. Hellerj, koroško za dobro, a nepošteno kupčijo.

KINO

Grajski:

Od danes dalje

TANGO LJUBEZNI

100% nemška filmska opereta. Willy Forst. Fee Malten, Paul Otto in vsi igralci iz filma »Dva srca v ¼ taktu«.

Union:

Od danes torka dalje:

100% nemški govoreči in zvočni film:

TRENUTEK SLABOSTI

Liane Haid, Lucie Englisch. Poskrbite si sedeže v predprodaji.

Predstave v obeh kinih ob delavnih dneh ob 17. 19. 21. uri; ob nedeljah in praznikih ob 15. 17. 19 in 21. uri. Predprodaja dnevno: od 10. do 12. ure na blagajni. XXVI

APOLO KINO

V soboto 8. in v nedeljo 9. novembra:

KOMEDIJANTSKA LADJA

Veliki nemi film. Laura La Plante. Joseph Schildkraut. Znižane cene.

Iz meteorološke postaje v Slov. goricah.

Letošnji oktober je bil neznosen čudak med svojimi vrstniki. Vina nam je natočil toliko, da skoro res ne vemo kam z njim. Torej je uveljavil polnopravno svoj priimek »vinotok«. Žal, da se je letošnji oktober ravnotako polnomočno uveljavil kot »vodotok«. Že lani smo ga ponekod tako apostrofirali, ko je nalil 1380 točk, kako ne letos, ker nam je nabruhal 2122 točk ali 2 dm 1 cm 2/10 mm vode. (Leta 1928 samo 6 cm 7 mm, a v letu 1927 celo le 3 cm 9 mm). Najhujše nas je topil v dneh 10. (318), 13. (552) in 25. (707 točk). Ta dan je nasejal tudi pri nas prve snežinke, Pohorju pa je že ogrnil beli plašč ob 13. svojem mrklem koraku. Škropil nas je 12 dni, megljen in oblačen pa je bil malo da ne ves oktober. Na dan 6. in 7. je izražal svojo nevoljo s slednjim gromom, ta dan je popotopal celo s točo v strah in trepet čričkov, 5 krat pa je s slano pritisnil (4. 8., 11., 12. in 29.). Veselje letošnje trgateve je bilo večinoma skaljeno po oktobrovi čmernosti. »Večernik« je prišel začetkom meseca vrstice »Trgatev v Slovenskih goricah« v nadi na solne dne, ki pa jih ni hotelo biti. (Sicer je bilo par tiskovnih škrateljčkov n. pr. »navhan«, mesto »navrhan«, »mrkoma«, mesto »curkoma«.) Da se nam nikdar več oktober ne povrne kot vsiljivi vodotok, ampak vedno kot prijazen vinotok!

Plesna šola

Sokola Maribor-matica ima vaje vsak torek in četrtek ob 8. v mali dvorani Narodnega doma. Vabljeni so vsi člani in prijatelji Sokola. Prijave se sprejemajo pred vsako vajo. 3194

Dijaki šahisti!

Vsi, ki se mislite udeležiti korespondenčne partije med ljubljanskimi in mariborskimi dijaki, ste vabljeni, da se udeležite v soboto, 8. t. m. ob 3. pop. na gimnaziji sestanka tamošnjega šah. kluba, da se pomenimo glede odigranja te partije.

Redek lovski blagor.

Ptujskemu lovcu Viljemu Albrehtu se je posrečilo ujeti živo veliko bobnarico baš v trenutku, ko je v Grajeni vlovila precejšnjo ščuko. Posrečilo se mu je, da je ščuko še živo stresel iz ptice roparice. Izredno lepa in redka ptica se sedaj nahaja pri preparatorju Ciringerju v delu.

Koncert »Drave«

8. XI. 1930 Union ob 20. uri. 3146

TRENCHOATI,

površniki, hubertusplašči, usnjeni lopčiči, kože, pliši, snežni čevlji, snežni škornji, galoše, kakor tudi razno manufakturno blago na obroke. ORNIK, Maribor, Koroška cesta 9. XLIII

Otvoritev!

V nedeljo, dne 9. t. m. se vrši ob 3. popoldne v gostilni Zorko v Pekrah otvoritev novih gostilniških prostorov. Cenjeno občinstvo vljudo vabi gostilničar. 3187

Skrivnostna zastrupljevalka

IZ LJUBOSUMNOSTI JE POŠILJALA SVOJIM TEKMOVALKAM V DAR ZNAMKE, PREPOJENE S SMRTONOSNIMI STRUPI.

V Jeffersonville v Zedinjenih državah so nedavno čisto slučajno razkrinkali neko skrivnostno zastrupljevalko, ki je pošiljala svojim žrtvam smrtonosne strupe na nenavaden, doslej naravnost neverjeten način.

V zadnjih mesecih je namreč tamkaj zbolelo več mladih dam pod znaki težkega zastrupljenja. Dve ste celo umrli. Prvotno se je mislilo, da gre za težko črevesno bolezen. Obolela mlada dekleta niso imela nobenih sovražnikov in niti njihovih starši niti zdravniki niso imeli niti od daleč niti najmanjšega sumu. Bolniki so kmalu okrevali in vse se je zdelo zopet v najboljšem redu.

Tu se je čez nekaj tednov znova pojavila enaka bolezen in sicer deloma pri istih žrtvah, deloma tudi pri drugih. Neki zdravnik, ki je slučajno zdravil več teh pacientin, je postal vsled enakih znakov boleznih pozoren in je zato preiskal razna živila, posebno sadje, vendar ni našel nobenih vzrokov za težke, zavrtnate in ponavljajoče se pojave te bolezni.

Ko je neka pacientinja umrla, so pri preiskavi ugotovili, da so bili v njenem telesu strupini in drugi strupi. Zdravniki in kriminalisti so se torej nenadoma znašli pred zagonetko. Kar so smatrali poprej za črevesno bolezen, se je pokazalo sedaj v drugi luči.

Odkod pa je prišel strup in na kak način je bil izročen žrtvam? To je bila velika skrivnost. Slučaj je dovedel šele do odkritja. Neka pacientinja je namreč pisala pismo, oslinila znamko, potem pa pismo pustila na mizi, ker je zopet občutila močne bolečine. Ko so zdravniki čutili nekaj ur prišli zopet v njeno sobo, so ležale na mizi številne mrtve muhe,

deloma še na mokri znamki. Kriminalni komisar, ki je vodil preiskavo, je videl ta nenavadni pojav in je dal nato znamko preiskati. Sodni kemik je pri tej priliki ugotovil, da je bilo lepilo na znamki prepojeno z najstrašnejšimi strupi.

Ko so potem preiskovali, odkod naj bi izvirala ta znamka, se je pokazalo, da je izvirala od mlade kemičarke Leonide Shoman, ki je bila prijateljica vseh obolevlih deklet in jim je vedno rada priskočila na pomoč z znamkami. Kriminalni komisar je seveda takoj zaslišal vsa obolevla dekleta in pri tem zvedel za zanimivo okolnost, da je Shomanova z veliko ustrežljivostjo pošiljala svojim znankam in prijateljicam znamke in tudi odklanjala plačilo, češ da ji gre samo za »neko malenkost«. Pri hišni preiskavi so res našli pri osumljenki vse strupe, ki so bili v lepilu znamk. Pripravljala je celo naravnost izvrstno lepilo, ki je že kazalo mešanico strupov.

Prvotno se je domnevalo, da gre za zagonetno zastrupljevalko, kakor je bila markiza Brinvillers, ki je iz gole strasti pošiljala neudeženim osebam smrtonosne strupe. Toda pot, ki jo je krenila mlada morilka, je bila nova. Šele pozneje je preiskava dognala, da gre v tem primeru za poizkuse umora iz ljubosumnosti. Čim se je kak mladenič, znane zastrupljevalke, malo bolj seznanil s kakšno neno prijateljico, ali imel celo z njo sestanke, se je vzbudila v Shomanovi zavist, nevoščljivost in silna ljubosumnost. Le tako se je v njej porodil strašen načrt, da odstrani svoje tekmovalke in je res vse polno nedolžnih deklet postalo žrtev njene nenavadne ljubosumnosti.

Boj na življenje in smrt v zraku

Nad mestom Sidneyjem v Avstraliji se je odigral te dni izredno dramatičen prizor. Edita Mortan, ki se je pred kratkim ločila od svojega moža in boleha vrh tega na težki nevrasteniji, je na mestnem aerodromu prosila, da ji dovolijo, da se dvigne prvič v življenju v zračne višave. Pilot Daish je takoj ustregel njeni želji. Ko je bilo letalo 300 m visoko, je pilot nenadoma začutil, da ga je nekdo močno zgrabil za grlo. Zbral je vse svoje sile, vstal in zapazil, da je dama zblaznela in da se hoče vreči iz letala, obenem pa potegniti tudi njega s seboj. Gospa Morton se je namreč že nagnila na ograjo. S strašnim naporom se je končno pilotu vendarle posrečilo, da se je rešil kritičnega obema blazne ženske, nakar se je naglo vrnil na svoje mesto. Ker pa Mortonova tudi potem ni mirovala ter je obstojala velika nevarnost za življenje obeh, je bil pilot končno primoran, da je damo s tako silo udaril z nekim ostrim predmetom po glavi, da se je takoj zgrudila nezavestna na tla. To priliko je pilot porabil in se naglo vrnil na letališče. Poklicana policija je našla v torbici plazne gospě več steklenic strupa. Pri zaslišanju je Mortonova izjavila, da je hotela na vsak način izvršiti v zraku samomor, vendar pa je pozneje zgubila kontrolo nad seboj in ni več vedela, kaj dela.

Bogastvo Mrtvega morja

Sredi puščave prokletstva, ki ga obdaja od vseh strani, predstavlja Mrtvo morje oazo, ki zavzema ponekod obrise orientalskih vizij. Tekom stoletij so to morje krstili z različnimi imeni. Židi so je imenovali Slano morje ali Arabaha, Grki so mu dali ime Asfaltide, Rimljani Mrtvo morje, da s tem označijo pomanjkanje živih bitij v njegovih globočinah, Arabci pa so nazivali to morje kot Lotovo morje v spomin na čudovito kataklizmo, o kateri govori sv. pismo. Zelo verjetno je, da se je to jezero izoblikovalo vsled potresa v pradedni geološki epohi, še predno se je pojavil človek na zemeljski obli. Specifična teža Mrtvega morja je znatna, njegova gostota pa v spodnjih plasteh večja kakor na površini. Vsa masa njegove vode je oljnata in tako

slana, da se na peščenih obalah opažajo mali kristali soli. Pod vplivom toplote, ki doseže 50 stopinj, izhlapeva jezero vsak dan do 7 milijon ton vode.

Že nekaj let se govori o izkoriščanju rudninskega bogastva Mrtvega morja na široki podlagi in je bila tozadevna prva koncesija podeljena neki angleški družbi že pred tremi leti. Že prva proučavanja raznih strokovnjakov so prišla do tako presenetljivih uspehov, da bo Mrtvo morje samo zanimalo svoje ime ter se pretvorilo v neizčrpen vir gospodarskega življenja za Palestino.

Po zadrževanju kemikov, ki so se resno bavili s tem problemom, vsebuje Mrtvo morje 25 odstotkov soli, dočim ima ostala morja največ 4-5 odstotkov soli. Pridobivati bi se torej moglo na debelo sledeče blago: klor, soda, bikarbonati sode in potaša. Strokovnjaki so dajali, da bi se mogla iz Mrtvega morja izveči vrednost v znesku 70.000 milijonov naših dinarjev in sicer 1.300 milijonov ton potaše, 853 milijonov ton broma, 11.900 ton soli, 81 milijonov ton kreme in 22 milijonov ton klora in magnezija.

Garderoba londonskega višjega župana

Kadar se govori o dragih krojaških računih, vsakdo pomljuje uboge zakonske moške, ki morajo plačevati račune za svojimi potratnimi ženami. Živi pa tudi mož, čegar krojaški računi znašajo že malo premoženje. Londonski višji župan, katerega uradna funkcijska doba traja samo eno leto, potrebuje za izvrševanje svojih reprezentacijskih dolžnosti tri izredne dragocene obleke. Za vstop na londonski rotovž so sledeči predpisi: škrlatast plašč, obložen s kožuho. Za banket, ki mu ga priredi na čast občina, potrebuje obleko iz črne svile, okrašeno s pravimi čipkami. Kadar pa sprejema inozemske kneze, mora obleči slavnostno obleko iz rdeče svile s pravo hermelino podlogo. Ker mora vsakokratni višji župan sam plačati te obleke, mora odriniti lepo vsoto 130.000 Din za te »državne« obleke.

Otroško vprašanje.

— Čuj, ata, zakaj pa tudi mama ni bila vojak?
— Ja, drago dete, vojak mora biti poslušan in pokoren!

„Bele sence“ v Južnem morju

Življenje je čisto bogato na dogodkih, ki prekašajo po pustolovščini tudi filmsko domišljijo. »Bele sence« niso samo na platnu, temveč se udeležujejo čisto tudi v resničnem življenju.

Mali idilični otok Sv. Barbara v Južnem morju je bil nedavno pozorišče take igre »belih senc«. Šest mornarjev nekega angleškega parnika, ki je pristal na otoku, se je uprlo proti vodstvu ladje. Bili so aretirani in odvedeni na angleški konzulat. Potoma pa se je vsem posrečilo, da so pobegnili in se skrili na otoku. Vsa poizvedovanja so ostala zaman. Ker je angleški konzul odpotoval, je dal kapitan ukaz za odhod. Ko so dimniki parnika že izginili na obzorju, so se pobegli mornarji pokazali iz svojih skrivališč. Ker so bili vsi dobro oboroženi, se jih je domače prebivalstvo balo. Izvolili so takoj enega svojega tovariša za britanskega konzula, ki je pričel svoje konzularno udejstvovanje z izterjevanjem visokih davkov. Vsi domačini so morali plačati, bodisi v gotovini ali blagu. Nato so mornarji sklenili, da zgrade sami svojo ladjo, še predno se vrne parnik, na katerem so kapitanu odrekli pokorščino. Domačini so bili pod pritiskom orožja prisiljeni, da so s kar največjo naglico gradili ladjo.

Ko se je pravi angleški konzul končno vrnil, je vseh 6 upornikov že davno izginilo brez sledu. Konzul je takoj s pomočjo radia obvestil vse ladje v Južnem morju o dogodku in jih pozval, naj zločince takoj aretirajo. Sreča pa je bila lopovom mila. Prišli so na krov nekega kanadskega parnika, ki ni imel radiopostaje in se je zasedel končno v nekem južnoameriškem pristanišču. »Bele sence« so potem izginile na kopnem in jih od tedaj nikdo več ni videl.

Beethounova duhovitost in sarkazem

Bilo je na koncertu nekega takrat slavnega klavirskega virtuozu. Koncerta, na katerem se je izvajala tudi ena Beethounova skladba, se je udeležil tudi Beethoven osebno. Po koncertu je vprašal ožji znanec Beethouna, kako mu je izvedba njegove skladbe ugajala. Beethoven odgovori na to vprašanje zelo porazno za slavnega virtuozu, rekoč: »Ta igra Czernyja z občutkom, a Beethouna s tekočo spretnostjo.«

Čeprav je Beethoven zelo nerad in redko zahajal med ljudi, vendar se je nekoč odzval povabilu svojih znancev glasbenikov, ki so se zbrali, da malo poveselejačijo. Ob takih prilikah je pa znano, da pade mnogo duhovitih opazk in anekdot. Tako si je ob tisti priliki dovolil navzoči skladatelj Kuhlau duhovitost. V trenutku je namreč zložil kánon na črke slavnega glasbenega klasika B—a—h—a, in kánon so tudi navzoči takoj izvajali. Ker se Beethounu ni zdelo umestno, da bi se slavnega Bacha s tako neslano kompozicijo žalilo, in ker ni hotel v družbi skladateljev zaostajati, se je pričujočemu avtorju kánona takoj osvetil in zložil kánon na ime Kuhlau in sicer takole: »Niti hladno, niti mlačno (nicht kühl, nicht lau).« Kánon se v tej družbi najbrže ni izvajal.

Beethoven je bil v življenju zelo nesrečen. Njegovi nesreči so bili krivi ljudje. Zato ni čudno, da je človeštvo naravnost sovražil in je to sovražstvo tudi javno večkrat pokazal. Tako tudi v tem slučaju. Beethoven išče nekega dne po Dunaju primerno stanovanje. Ko je našel, vpraša gospodarja, ali ima hiša tudi vrt. Ko mu gospodar pritrdi, vpraša dalje, če je na vrtu tudi kako drevo. Tudi temu vprašanju pritrdi gospodar, vendar vpraša začudeno slavnega skladatelja, čemu bo njemu glasbeniku drevo. Beethoven odgovori surovo: »Tisočkrat ljubše mi je drevo od človeka.«

Talisman cesarice Josipine.

Baini smaragd, ki ga je Napoleon poklonil svoji prvi soprogi Josipini, je bil te dni v Londonu prodan neki dami iz Filadelfije za 750.000 frankov. Smaragd ima 25 karatov in je najbrže sedaj za Evropo za vedno izgubljen.

Sport

Mariborski smučarski klub, službeno.

Dne 8. nov. bo klubov izlet preko Fale in Klopne vrha na Pesek. Odhod ob 13.15 z gl. kolodvora. Ali bo pešizlet ali s smučkami, se izve pri tajniku v trgovini Stojec, Jurčičeva ulica v petek zvečer in v soboto predpoldan. Vabijeni so člani in nečlani!

Tekmovanje za pokal LNP.

V nedeljo, dne 9. novembra se odigra v Mariboru prvo kolo tekem za pokal LNP. Na igrišču Rapida se srečata SK Železničar:SK Svoboda in ISSK Maribor:SK Rapid. Dočim je v prvi tekmi sigurni favorit SK Železničar, je izid druge tekme Maribor:Rapid docela negotov. Srečanja najmočnejših nasprotnikov so bila doslej najzanimivejša. Ob vsakem njunem nastopu pa je sportna atmosfera nasičena z negotovostjo, kar je glavni razlog velikega zanimanja. Tekme se bodo vršile ob vsakem vremenu in bodo sodili domači sodniki.

Zgodba cerkvenega zvona

Pred 500 leti je baron Kurck, švedski plemič, ki je bil doma iz občine Ulvsby na Finskem, svoji domači občini podaril cerkveni zvon. V spomin na to darilo so dali vgravirati v zvon nekaj vrst. Ko sta Švedska in z njo zvezana Finska nekaj stoletij pozneje izgubili neko vojno in morali plačevati visoke reparacije, so bili rekvirirani tudi vsi zvonovi v obbeh deželah in na Švedskem so jih prelivali v bakren denar. Tudi cerkev v Ulvsby je morala poslati svoj zvon preko morja na Švedsko. Ker pa takrat promet ni bil tako nagel kot danes, je zvon prispel na Švedsko, ko so že vojni dolgovi bili plačani. Zato je ušel usodi drugih zvonov in obesili so ga v zvonik v občini Knäred v provinci Smaaland. Potekla so zopet stoletja. Pred nekaj meseci pa je urednik nekega lokalnega lista našel ta zvon in napis na njem ter je o tem poročal tudi v svojem listu. Vest o tem je prodrla tudi na Finsko v občino Ulvsby. Pisma so začela švigati med Finsko in Švedsko. Švedski državni muzej se je izrekel za upravičenost zahteve občine Ulvsby, da se ji zvon vrne. Sklenjen je bil končno kompromis: občina Ulvsby dobi svoj zvon, kupi pa občini Knäred nov zvon, v katerem bo vgravirano poročilo o zamenjavi, in plača povrh še 50 angleških funtov za reževe v Knäredu.

Anekdote

Bilo je za časa angleške kraljice Viktorije. Dr. Whiton je bil šef velike bolnice v Londonu. Mnogi so mu to zavidali in trdili, da je prišel na to mesto bolj po sreči, kakor po svojem znanju. Celo njegovi učenci sami niso bili prepričani o njegovem znanju. Lepega jutra so se pojavili po hodnikih in dvorinah bolnice ponoči nalepljeni lepaki s sledečim besedilom:

»Dr. Whiton si šteje v posebno čast in veselje, da mora sporočiti svojim gojencem, bolnikom in sploh vsemu osebju bolnišnice, da ga je doletela velika čast, da je bil imenovan za osebnega zdravnika Njenega Velikanstva kraljice Viktorije.«

Še isti večer pa je bilo na vseh teh lepkih čitati sledeči pristavek, katerega avtorji so bili gotovo zdravnikovi gojenci:

»Bog reši kraljico!«

V hišo grofice de Noilles v Parizu je prišel v posete tudi prelat, kardinal Mathieu. Vsi povabljeni so prišli radi njega v strogo predpisani obleki. Za ženske so bili predpisani dolgi rokavi, krila globoko pod kolena, nobenega dekolteja. Kar vstopi pisateljica Raymond Machard, ki ni vedela za prihod prelata, in sicer v zelo prozorni obleki.

»Oprostite monsignore!« — se je pričela opravičevati — »če bi vedela za vašo navzočnost, se ne bi tako oblekla!«

»Nič zato, gospa!« — je odgovoril prelat — »jaz sem pet let živel med divjaki...«

O današnji Gospe Sveti in slovenski kneginji Emi Krški

(Popotni vtisi z zgodovinskimi opombami.)

Dva sveta kraja, dve božji poti imamo Slovenci, kamor romamo kakor Srbi na svoje Kosovo, iskat in občutiti najvišjo sintezo svojega narodnega čustvovanja in realno doživljati jednega izmed idealov zemškega življenja: Gospo Sveto in Krko na Koroškem. Koroška je bila v zgodovini naših svobodnih nekoč naše središče: tam so stolovali slovenski vojvode, od tam se je radialno uveljavljala svobodna slovenska misel, temu dokaz je njen Gosposvetski prestol. Nobena druga slovenska pokrajina ni imela take centralne politične vloge, vse so bile le politični priveski Koroški, izvzemši, da se je morda slovenski kralj Samo, — »quidam Sclavus manens in Quarantanis«, kakor ga imenuje oni radi svoje istinitosti in tehtnosti od vseh visoko cenjeni vir »Conversio Bagvariorum et Carantanorum« — (Kos, Gradivo I, str. 207.) — rodil v Savinjski dolini, ako razlagamo njegov v frankovskem viru omenjeni rojstni okraj »de pago Senonago« kot spačenko nepoučene, daleč v Franciji bivajočega poročevalca Fredegaria mesto »de pago Souna«, t. j. Savinja. In kolikor zgodovina osredotočuje življenje takega naroda, je središče Koroška še sedaj: le ona hrani še vedno našo najvišjo narodno svetinjo, vojvodski prestol in kar je visokih spominov z njim v zvezi. Semkaj mora vsaj enkrat v življenju na božjo pot v svojo Meko vsak Slovenec, ki čuti, kam spada na tem svetu in je vreden svojega imena.

Pa Slovenci imamo tudi svojo Medino, — grob kneginje Eme (Heme) v Krki (Gurk), na srednjem Koroškem. Zdi se mi, da Slovenci vse premalo vedo — po krivdi nekaterih nemških šovinisti-

čnih znanstvenikov in dolgotrajni neraziskanosti zgodovinskih virov — o tej svoji dobrotnici. Še l. 1883 je nemški, nam sicer zelo pravični in tudi za nas t. j. za raziskovanje slovenskih zgodovinskih vprašanj velezaslužni graški zgodovinar Krones zapisal v svoji študiji o grofih Savnjsko-Celjskih, da so ti s kneginjo Emo, katere potomci so, nemški plemiški rod, dokler ni koroški zgodovinar Jaksch v svoji sloviti znanstveni zbirki koroških listin Monumenta historica ducatus Carinthiae l. 1896 pravično in zanj častno izjavil (uvod l. zv. str. 1), da je prednik Eme in z njo grofov Celjskih oni Svetopolk (Zuentibold), imenovan v listini ces. Arnulfa z dne 31. avg. 898, ki je dobil z imenovano listino v last dvor Krko, oni kraj, kjer baš je pozneje kneginja Ema zgradila kot v svoji dedovini svoj samostan; prednik Emeinega soproga, grofa Viljema, pa da je oni Volkun (Waltun), ki je z listino 29. sept. 895 tri leta prej dobil v last posestva v Trušnjah in Djekšah pri Velikovecu na Koroškem ter v Rajhenburgu na Spodnji Štajerskem in Krškem pri Savi. (Kos, Gradivo za zgod. Slovencev II, št. 309, 319). S to izjavo Jakschevo je odslej vprašanje rešeno tudi za nemške zgodovinarje in Krones je že naslednjega leta 1897 dodal svoji novi knjigi »Verfassung u. Verwaltung d. Mark u. d. Herzogt Steiermark« v dodatku str. 600 posebno priključno izjavo. To stališče je že tudi upošteval in slovensko pokolenje kneginje (grofice) Eme¹⁾ podčrtal naš slov. zgodovinar Gruden v svoji »Zgodovini slov. naroda« izd. Družba sv. Moh. 1910, I. zv. str. 78 sl. 2, v zadnjih letih Janko Orožen v svoji Zgodovini Celja, II. del, str. 10 (Celje 1922). Kneginji Emi sta v takratnih bojih

l. 1036 bila ubita njena sinova in ostala je brez neposrednega potomstva preostale so le sporedne istokrvne (»consanguineus«) rozge njenega rodu, katerih potomci so grofje Brežsko-Selški (Friesach-Zeltschach) grofje Vovbrški (Heunburg) in Savnjsko-Celjski. Slednji nosijo deloma do zadnjih let tudi rodbinska imena njenega rodu (Viljem, Ema). Velik ali morda večji del svojih posestev — po smrti moža in otrok je bila v njeni roki združena lastnina dveh rozg, — je kneginja Ema, težko prizadeta po svoji tragični usodi, podarila l. 1043 cerkvi za zgradbo in preskrbo dveh svojih najvažnejših ustanov: ženskega samostana v Krki na Koroškem in moškega samostana v Admontu na Zg. Štajerskem. Slednji obstoja še dandanes in je torej slovenska ustanova kakor je nekoč tudi dolina Aniče (Enns) na Zg. Štajerskem bila vsa slovenska last in del Emeinega posestva; nunski samostan v Krki pa je propadel že po 25. letih (pred 1070), toda njega dotacija se je uporabila l. 1072 istotam za ustanovitev Krške škofije na Koroškem, one ustanove, po kateri je kneginja Ema postala indirektno velika dobrotnica slovenskega rodu: ta škofija, namenjena koroškim Slovincem, je rešila, kar je slovenske Koroške, do svetovne vojne, brez nje bi brez dvoma dandanes na Koroškem Slovencev ne bilo več. Spomin kneginje Eme, ki je bila pozneje od kat. cerkve proglašena za blaženo, še živi med nami na Spod. Štajerskem: tam, kjer je imela menda največji sklop svojih posestev v pokrajini med Savinjo in Sotlo (Podčetrtek, Kozje, Pilštanj, Rajhenburg), ima svojo lastno župnjo sv. Eme, poldrugo uro hoda na južni strani od Rogaške Slatine; v Kozjem ima cerkvice-podružnico, v Pilštanju so še žal zanemarijene in povsem prerasle razvaline nekdanjega njenega gradu, kjer je po legendi celo rojena (kar seveda ne stoji in je le zamenjava z grofi Peilsteinskimi²⁾). Pač pa je v teh krajih med Sotlo in Savinjo, ki si jih je šele l. 1016 pridobil njen sin Viljem, pozneje morda mnogo bivala, ker je njen spomin baš tukaj v vsej Sloveniji najbolj čaščen, to tembolj, ker je Rajhenburg bil že od leta 895, torej nad sto let, posest Volkuna znanega prednika njenega soproga. Te razvaline bi se morale kot spomin na potomko nekdanjega suverena slovenskih vojvod na Koroškem, kar je Ema menda bila, — drugače se te ogromne donacije njenemu rodu, nalikujejo skoro oblasti deželnih knezov ne dajo razlagati, — izčistiti in vse druga-

če negovati. Tudi na Koroškem ima toda le filijalno cerkvico pri Globasnici blizu Piiberka, kjer so imeli grofje Vovbrški (Heunburg), tudi potomci njenega rodu, svoja posestva. Največja svetinja za nas pa je njen grob v kripti bazilike v Krki na Gornjem Koroškem, torej tam, kjer je bilo posestvo njenega prednika Svetopolka. Historične študije in pred vsem želja, pokloniti se veličastnim spominom svobodne slovenske davnine na Koroškem in doživeti neizrečno globoki vtis, da stojiš ob viru svoje bitnosti ob viru onega, kar kot Slovenec si in boš, me je potnika avgusta t. l. peljala pred naš prestol Gosposvetski in pred grob kneginje Eme v Krki.

II.

Bilo je biserno letno jutro, ko sem izstopil na postaji na Gosposvetskem polju tik ob široki avtomobilski cesti, ki vodi v smeri sever-jug proti približno 1½—2 uri hoda oddaljenemu Celovcu. Gosposvetsko polje v ožjem smislu je podolgovata solčna ravnica posebne idilične lepote, ki ji nisem našel enake na slovenski zemlji, lepote, ki ni niti Štajerska, ne kranjska ampak specifično koroška: zdelo se mi je, da odseva iz njega posebna, mehka, ljudomila, a vendar po največjih spominih slovenstva na stopnjo izčiščene resnosti dvignjena psiha našega koroškega človeka, ki si je s ponosom svobode sam volil svojega vladarja. Polje je dolinica Gline, se razprostira od severa na jug, široko ne več nego pribl. četrte ure, več kot dvakrat tako dolgo in prehajajoče po dolgem na obeh koncih severno v dolino proti Št. Vidu in na jugu v Celovsko polje. Ravno kot miza, ima kot posebno lep okras tik na zapadnem robu visoko, ostičasto, temnozeleno obraslo goro sv. Urha ali Koroško goro (v listinah mons Carantanus imenovano) višjo nego je Boč ali Donačka gora, 1018 m višine. Na obronku te gore ob nje podnožju je stal nekoč slavni krnski grad (civitas Carantana), kjer so se ob slavnostnih prilikah nekdanj shajali koroški plemiči, slovenski in nemški in kjer je l. 888 obhajal božič sam cesar Arnulf, po kateri menda karantanški rojak. Nasproti na vzhodnem robu Gosposvetskega polja se jame dvigati nizko, obraslo gričevje, čigar obronek v jugovzhodnem kotu polja nosi približno 20 m nad ravnijsko slavno Gosposvetsko cerkev s trgov enakega imena, vendar potisnjeno nekoliko nazaj, tako da ji z Gosposvetskega prestola vidiš samo gornji del dveh zvonikov, dočim se njel posevno nasproti, po vsem polju vidna, beli cerkvice nekdanjega krnskega gradu.

(Nadaljevanje sledi.)

¹⁾ Oblika »de pago Senonago« mesto »Senonico« je, kakor vsak romanist ve, glasoslovna nemogoča, potvorba, ki ne pride za znanost v poštev. Fredegár je pač kot Frank, ne vedoč ničesar o naši Savinji = Souna, mislil na bližnje mu in znane Senone v Franciji-Galliji. Fredegárjev izraz »natione Francos« pomenja polit. podložnika ne po rodu Franka, ker je Samo, baveč se z veletrgovino, imel gotovo tudi na Frankovskem svoje trgovske postojanke. Mogoče pa je tudi to Fredegárjevo mesto »homo nomen Samo natione Francos de pago Senonago plures secum negutiantes ad civit« tolmačiti tako, da je Francos akuzativ pl. k predikativnemu negutiantes in je pri natione ime (slovenske) narodnosti izpadlo (Kos, Gradivo I, str. 196). Tako je na povsem nepriljubljen naraven način odpravljeno nesoglasje med Fredegárjem in Conversio, ker slednja dopolnjuje s svojim Sclavus, kar v Fredegárju manjka.

²⁾ »Savnjek« je pravilna pisava za nem. Sannek. Rečni imeni Savinja, Dravinja, naglašata narod, kakor sem sam čul še dandanes z naglasom na prvi a: Savinja, Dravinja, kar da skrajšano obliko, ki jo narod govori: Savja, Dravja, iz Savnja, Dravnja; torej Savnjen = Sannek.

³⁾ Ime pišejo nemški zgodovinarji z aspiracijo in brez nje: Hema in Ema. Ker je ime brzkonice skrajšana ženska oblika imena bavarskega apostola sv. Emerana rojenega v Franciji (okr. 605—652) v Poitiers-Ju, čigar ime pišejo po nemškemu načinu tudi Heimeram (torej: Haimo — Immo, Jma — Hema) in je aspiracija nemškim ustom navaden, toda neorganičen privesek izgovorjave, je pravilno pisati samo Ema, kakor izgovarja tudi slov. narod v njeni župniji St. Eme pri Rogaški Slatini na Sp. Štajerskem. (Chevalier, Sources II 1322.)

⁴⁾ To je rozga sorodnih Ariboncev (Egger, Aribonzen 483). Ti Peilsteinci imajo grofijo Pinzgau in Gastein na Solnograškem, torej v domovini Volkunov ter posestva na Nižji. Avstrijskem ob Jpuši (Jbs). Izmro ok. 1208. Pri teh je Ema II. morda bila deloma vzgojena in menda so ji v sorodu.

Vabim k plesni veselici,
katera se vrši v nedeljo, dne 9. novembra v gostilni Božič v Hočah. Prvo vrstna kapljica! Za obilen obisk se priporoča gostilničar. 3180

Terezija Kolenko,
3 leta bivša babica v mariborski porodnišnici, naznanja cenjenim damam, da je odprla privatno prakso v Wildenrainerjevi ulici 15/II in se jim toplo priporoča. 3178

Učenko,
zdravo, pridno in pošteno, s primerno šolsko izobrazbo, s hrano in stanovanjem v hiši, sprejme Drago Čokl, trg. mešanega blaga, Brezno ob Dravi. 3199

Klubske garniture
iz vseh vrst, zložljive tapcirane postelje, palice za zavese, vitraže, po ceni kupite pri F. Novak, Maribor, Slovenska ul. 24. 3152

Mašancke in rdeča jabolka
kupi po najboljših dnevnih cenah Exportna družba Mathels, Suppanz in drug, Maribor, Cvetlična ulica 18. 3193

Ple'enine,
vse vrste po meri in okusu ter vsa popravila izvršuje hitro in točno po najnižji ceni mehnična pletarna Javornik. Vojašniška ul. 2, Maribor. XXIV

Premog Peklenica
4750 kalorij, brez smradu, žlindre in kamenja, malo pepela. Din 38.— franko. B. Guštin, Cankarjeva 24. 3053

Vzamem
dva gospoda ali dijaka na hrano in stanovanje. Naslov pove uprava »Večernika«. 3000

Goizerce,
nepremočljive ima najceneje v zaogi Brzopotplata. Tattenbachova ul. št. 14. XXXVII.

Prodaj
hišo z vrtom. Pobrežje, Gubčeva ulica 27. 3192

Zastopstvo
kakoršnegakoli predmeta sprejem. Cenj. ponudbe na upravo Večernika pod »Zastopstvo«. 3191

Sobo in črkoslikanje,
vedno najnovejši vzorci na razpolago izvršuje poceni, hitro in okusno Franjo Ambrožič, Grajska ulica 3 za kavarno »Astoria«. X

Vabillo!
Na Martinovo zvečer, dne 9. novembra bo v gostilni Tomše v Pekrah pojedina domačih klobas

Toči se prvovrstno vino, novo Din 10 in 12, staro po Din 16. Za obilen obisk se priporoča gostilničar

Snežni čevlji
najboljših svetovnih znamk

Din 96.— Din 100.— Din 130.— Din 160.— Din 200.—

Jos. Moravec, Maribor, Slovenska 12

Zdravnik Dr. FR. DELAK

je začel ordinirati s 4. novembrom:

9.—12. — 2.—4.

KOROŠČEVA UL. 2/I.

Sadno drevje:

Jabolke, hruške, šlive, črešnje, orehe itd. dobite v Drevesnici JOSIP ROSENBERG, MARIBOR, Tržaška cesta št. 64. Brzjavi: Rosenberg, Maribor. Telefon interurban št. 23—01. 3140

ZA HTEVAJTE CENLKI!